

Graduation Plan Landscape Architecture

Personal information

Name : Pauline Luijendijk
Student number : 1311956

Studio

Theme : Steenfabriekenlandschap
Teachers : 1) Landscape architecture mentor: Inge Bobbink
2) Urbanism mentor: Maurice Hartevelt

Title

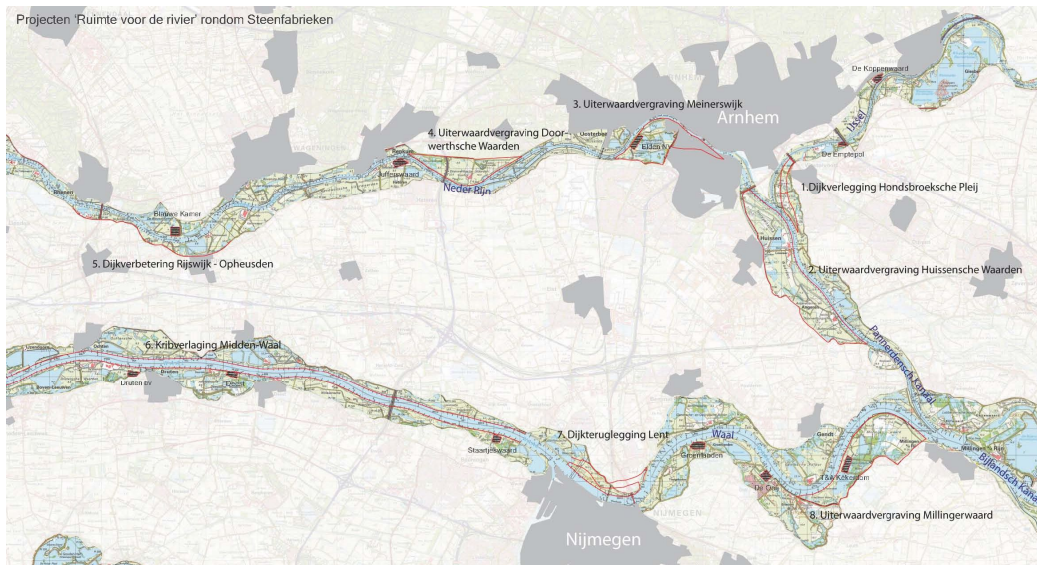
Title graduation project : "Riverlandmarks – The post-industrial riverland"

Product

De afstudeerstudio heeft betrekking op de herbestemming van diverse voormalige steenfabrieken, als twee linten gelegen aan de Nederrijn/IJsel en de Waal rond de stadsregio Arnhem/Nijmegen. Mijn projectgebied beslaat de ooijpolder en millingerwaard aan de waal. De gekozen steenfabrieken zijn Groenlanden, De Ooij en Kekerdom.

De steenbakkerij is van oudsher nauw verbonden met het landschap als leverancier van de grondstof klei. De nauwe samenhang met de omgeving maakt dat de steenfabrieken zélf als een specifiek type cultuurlandschap te karakteriseren zijn. Een steenbakkerijlandschap kan worden gekenschetst als een (proto-)industriële landschap waarvan de ontwikkeling en de structuur in het verleden in sterke mate zijn bepaald door menselijk handelen: de winning van de klei en het productieproces van de baksteen. Soms gaat het om een landschap op de schaal van een enkel fabrieksterrein, in dit geval echter om een lang lint van fabrieken langs de rivieroever.

De Ooijpolder en Millingerwaard vormen een belangrijk deel van het natuurgebied de Gelderse Poort, en worden beheerd door Staatsbosbeheer. Het zijn drukbezochte en populaire buitengebieden, niet alleen vanuit Nijmegen maar ook Duitsland. Poelen, oobos en zeer veel restanten en herinneringen aan de baksteengeschiedenis van de streek uit alle periodes wisselen elkaar af.

Problem Statement

De geschiedenis van dit gebied is voor een deel zichtbaar. De afgelopen decennia is dit gebied enorm veranderd, niet alleen met de groei van steden en dorpen, maar ook de strijd tegen het water door de dijkversterkingen en de nieuwe infrastructuur.

Door de grootschalige ruimtelijke ingrepen in de uiterwaarden langs de rivieren staan de ruimtelijke kwaliteit, de herkenbaarheid en de eigenheid van het rivierenlandschap onder druk.

Bij al die ontwikkelingen is er veel aandacht voor de toekomst. De aandacht voor de historische ontwikkelingen en wat daarvan nog herkenbaar is, mag niet verloren gaan. Die restanten dreigen te verdwijnen en daarbij het historische verhaal dat de oorsprong van dit gebied kenmerkt. Dit rivierengebied met de steenfabrieken, de bedrijvigheid, de nederzettingen, de vele oorlogen die op dit grondgebied hebben plaatsgevonden en niet te vergeten de strijd tegen het water, maken dit gebied zo uniek.

Oriëntatiepunten langs de rivier, zoals schoorstenen, bruggen en kerktorens, zijn nooit louter als baken in het landschap bedoeld maar hadden altijd een eigen reden voor hun oprichting. Door hun overduidelijke aanwezigheid in het landschap gedurende langere tijd hebben deze bouwwerken veel meer betekenis gekregen dan oorspronkelijk bedoeld, en zijn bakens geworden.

In de uiterwaarden liggen tal van steenfabrieken die in onbruik zijn geraakt. Een aantal hiervan hebben bijzondere waarde en zijn aangemerkt als monument. Door grote ruimtelijke opgaven zoals de Ruimte voor de Rivier projecten ontstaat er echter de vraag wat met deze oude steenfabrieken te doen. De intentie van de ruimte voor de rivier projecten is namelijk, zoals de naam impliceert, meer ruimte aan de rivier te geven ten behoeve van een grotere waterafvoer. Hiervoor worden bijvoorbeeld uiterwaarden verlaagd en obstakels verwijderd. Tegelijkertijd biedt dit een grote kans de uiterwaarden opnieuw in te richten en bijvoorbeeld recreatief aantrekkelijk te maken.

Goal

Dit project heeft als voorstel het steenfabriekenlandschap langs de Waal (bij de ooijpolder en millengerwaard) opnieuw tot leven te wekken. Daarmee worden de kenmerkende elementen in het rivierenlandschap zowel functioneel als voor de leesbaarheid van het landschap hergebruikt. De 3 steenfabrieken Groenlanden, de ooij en kekerdom vormen de hoofdingrepen binnen een visie voor dit gebied.

- De huidige en historische kwaliteiten zichtbaar maken en versterken als drager voor nieuwe ontwikkelingen.
- Ervoor zorgen dat de herinrichting van de uiterwaarden samenwerkt met de natuurlijke dynamiek van de rivier.
- Ervoor zorgen dat de (ruimtelijke) kwaliteit van het landschap op peil blijft. Zodat ook voor toekomstige generaties een waardevol landschap gecreëerd wordt.
- Het landschap, het water en de cultuurhistorie voor inwoner en bezoekers aantrekkelijker en meer beleefbaar maken.
- Het creëren van een netwerk langs de rivieren die gezamenlijk de identiteit van het Rivierenland versterken.
- Onderzoek naar herinrichtingsmogelijkheden van uiterwaarden die ruimte bieden aan de natuurlijke dynamiek van de rivier.
- Onderzoek naar de mogelijkheden om de identiteit van het rivierengebied te versterken. Hierbij inzicht verkrijgen in de ruimtelijke kwaliteiten van het rivierengebied en een toolbox/legenda voor het rivierlandschappen te ontwikkelen voor het ontwerp

.Het project bestaat uit 3 hoofdbestanddelen: de analyse van het rivierenlandschap en steenfabriekenlandschap, een masterplan rond de steenfabrieken in het rivierengebied rond de Waal en een ontwerp van gebieden rond de steenfabrieken.

Process

Method description

Methode voor het process/ontwerp wordt gedefinieerd in het vak "AR3LA020 Research Methodology in Landscape Architecture".

Mapping & Analysis region :

- Landscape Biography based on approach Roymans
- Landscape approach based on method B. Lassus

Design research:

- Case studies van rivierherstelprojecten . Hierbij kijkend naar de inrichtingsmogelijkheden, ecologische waarden, ruimtelijke kwaliteit
- Case studies van hergebruik van industriële gebouwen. Hierbij kijkend naar de basic form, spatial form, metaphorical form, programmatic form.
- Comparative research: Vergelijking van de verschillende case studies

Research by design:

- Verschillende niveaus van schaal
- Gebruiken van compositie elementen/schemas uit de case studies

Literature and general practical preference

- Giebeler, G. , Fisch, R. , Krause, H. , Musso, F. , Petzinka, K., Rudolphi, A., (2009), *Refurbishment Manual*, Munchen: Birkhauser/DETAIL
- Schittich, C (ed.) (2003), "*Building in Existing Fabric*". *Refurbishment, extensions, New design*. Muchen: Birkhauser/DETAIL
- Janssen B (2008) *Twee eeuwen Gelderse bakstenen* Fagus Uitgeverij
- Maas, G., H. Wolfert, M. Schoor & H. Middelkoop, 1997. *Classificatie riviertrajecten en kansrijkdom voor ecotopen; Een voorbeeldstudie vanuit historisch-geomorfologisch en rivierkundig perspectief*. DLO-Staring Cetrum/RIZA, Wageningen/Arnhem.
- Middelkoop, H., E. Stouthamer, M. Schoor, H. Wolfert & G. Maas, 2003. *Kansrijkdom voor rivierecotopen vanuit historisch-geomorfologisch perspectief; Rijntakken-Maas-Benedenrivieren*. Universiteit Utrecht,/Alterra/RWS-Riza. NCR-publication 21-2003.
- *Landscape Character Assessment: Guidance for England and Scotland*, The Countryside Agency and Scottish Natural Heritage, 2002
- Lassus, B (1999) *The invention of Espace Propre*. In: Weilacher, U (ed.) *Between Landscape Architecture and Land Art*. Birkhauser, Basel etc.
- Lassus, B (1998) *Minimal Intervention*. In: Weilacher, U (ed.) *The Landscape Approach*. University of Pennsylvania Press, Philadelphia,
- Roymans N, Gerritsen F, Van der Heijden C, Bosma K and Kolen J (2009) *Landscape Biography as Research Strategy: The case of the South Netherlands Project*. Landscape Research
- Tjallingii, S. (2000) *Ecology on the Edge: Landscape and Ecology between town and country*. Landscape and Urban planning
- Ed. James Corner (1999) *Recovering Landscape*.
- Kirkwood, Niall. (2001) *Manufactured Sites: Rethinking the Post-Industrial Landscape*.
- Primdahl and Swaffield. (2010) *Globalisation and Agricultural Landscapes*
- Helming and Wiggering. (2003) *Sustainable Development of Multifunctional Landscapes*.
- Kuhn, Rolf and Scholz, Brigitte. (2010) *Post-Mining Landscape*

Reflection

Relevance

Ruimte voor de rivier: Nieuwe aanpak in hoogwaterbescherming. Alleen dijkverhoging is onvoldoende om het toenemende overstromingsgevaar te keren. De regering neemt daarom maatregelen om in de toekomst het rivierengebied beter te beschermen tegen overstromingen. Rivieren krijgen op meer dan 30 plaatsen meer ruimte. Deze ruimtelijke ontwikkelingen vragen om een strategie die bevordert dat ook de kwaliteit van het landschap op peil blijft. Zo kan ook voor toekomstige generaties een waardevol landschap gecreëerd worden.

De Gelderse regio Rivierenland heeft de ambitie om beeldende kunst, cultureel erfgoed én de zorg voor ruimtelijke kwaliteit bij elkaar te brengen.

Daarnaast wil de stadsregio Nijmegen/Arnhem een aantal van de meest onderscheidende kernidentiteiten benoemen, beschermen en ontwikkelen. Heel specifiek gaat het daarbij om cultuurhistorische kernidentiteiten die niet alleen markant en kenmerkend zijn voor de stadsregio, maar vooral ook kansen in zich dragen voor innovatieve en effectieve erfgoed

ontwikkeling. Het soort ontwikkeling dat de stadsregio voorstaat, gaat verder dan alleen maar het nemen van maatregelen ter bescherming en behoud van het erfgoed dat in de diverse kernidentiteiten besloten ligt. De stadsregio streeft naar een vorm van erfgoedontwikkeling die onderscheidende kernidentiteiten nieuwe betekenis geeft, waardoor er mogelijkheden ontstaan voor nieuw, uniek en innovatief gebruik. Gebruik dat resulteert in nieuwe economie en dat een boven regionale en mogelijk zelfs internationale aantrekkingskracht genereert: het cultuurhistorisch erfgoed wordt ingezet om een wezenlijke bijdrage te leveren aan 'branding', promotie en profilering van de stadsregio.

Stichting van Steen en Natuur heeft verregaande interesse in het gebruik van een steenfabriek voor de vestiging van een museum over de baksteenindustrie.

De ooijpolder en millingerwaard vormen samen een van de gebieden uit de Nota Belvedere. Belvedere wil dat de cultuurhistorische bekendheid wordt vergroot in samenhang met de recreatieve aantrekkelijkheid van de stuwwal en de buitendijkse natuurontwikkeling.

Time planning

